

# *Iskustva iz lokalnih ratova*

*Kapetan fregate*  
*mr DRAGOLJUB LUBURIĆ*

## *Neka operativna iskustva iz upotrebe ratne mornarice u lokalnim ratovima i konfliktima*

Utvrđujući empirijsku bazu za analizu i određujući polazne kriterije za operacionalizaciju pojma »operativnih iskustava«, ukazuje se na važnija angažiranja snaga ratne mornarice u pojedinim konfliktima. Često je uspjeh operacije zavisio od mogućnosti povezivanja općih principa ratne vještine s mjerama obezbjeđenja. Strogo pridržavanje operativnih principa i umješno povezivanje raznovrsnih mjera obezbjeđenja rezultiralo je uspjehom operacije. To je u praksi napadač bolje iskoristio od branioca. Osim u rijetkim slučajevima (Vonsan), branilac često nije umeo ili nije mogao kumulirati svoja taktička dejstva u rezultate operativnih razmjera. Upravo zato se u radu ukazuje na jedinstvene zaključke o operativnim iskustvima iz angažiranja ratne mornarice, jer se ona pretežno temelje na vrednovanju učinaka samo jedne strane — obično agresorove, što nameće realnu potrebu dubljeg izučavanja i operativnih iskustava o upotrebi snaga ratne mornarice branioca.

Dosadašnjim razmatranjima iskustava iz prošlih ratova i drugih konflikata poslije drugog svjetskog rata, stečene su dragocjene pouke za dalji razvoj ratne vještine. U njima je, između ostalog, često isticano ravnopravno sudjelovanje svih vidova oružanih snaga u sukobima. Smatramo da takva uopćavanja, profesionalno gledano, ponekad nisu ispravna. Jer, u pojedinim sukobima nije bilo neposrednog angažiranja jednog, a u drugim ratovima — drugog vida oružanih snaga.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Na primjer, u indijsko-kineskim sukobima nisu sudjelovale pomorske snage, a u argentinsko-britanskom konfliktu 1982. godine snage kopnene vojske angažovane su tek pred kraj rata.

Upravo zato smatramo da je opravdano i selektivno razmatranje angažiranja snaga ratne mornarice u minulim ratovima. Ovakav pristup operativnoj vještini utoliko je nužniji što u praksi postoje izvjesne tendencije pre naglašavanja učinaka pojedinih vidova oružanih snaga na tok, dinamiku i ishod rata u cjelini.

Zato je cilj ovog rada da pokrene dalje rasprave o iskustvima i poukama iz operativne upotrebe ratne mornarice, te da na temelju sinteze parcijalnih zaključaka ukaže na realniji doprinos ratne mornarice uspjehu ili neuspjehu određenih operacija u sukobima nakon drugog svjetskog rata. Metodom analize slučajeva (case study) obuhvaćeno je nekoliko primjera operativne upotrebe snaga ratne mornarice, analizirani su slučajevi primjene principa ratne vještine i mjere obezbjeđenja operacija, te je ukazano na utjecaj stečenih iskustava na pravce razvoja novih borbenih sistema ratne mornarice. Odabrani su oni ratovi u kojima je sudjelovanje ratne mornarice imalo operativni nivo. Polazni kriteriji u raspravi su: (1) snagama ratne mornarice stvarno je povjerena realizacija određene pomorske operacije; (2) donji prag angažiranih snaga najmanje je bila jedna borbeni grupa — nosač aviona ili helikoptera s više eskortnih brodova i podmornica, odnosno barem jedna vazdušnodesantna ili mornaričcodesantna brigada; (3) zona operacije je bila najmanje tri i više puta većih dimenzija od rejona u kojima se izvode bojevi na moru, a njeno trajanje mjerilo se u danima.

### *Angažiranje ratnih mornarica u pomorskim operacijama*

Poslije 1945. godine zabilježeno je više lokalnih ratova i diplomatsko-političkih konflikata u kojima su sudjelovale mornaričke snage. Ali samo u nekoliko slučajeva ispunjeni su definirani uvjeti. U korejskom ratu pomorske koalicijske snage realizirale su više raznovrsnih operacija. Najintenzivnije su bile pomorska blokada i izolacija protivnika, pomorscodesantne i protuminske operacije. U odnosu na drugi svjetski rat u tome nije bilo bitnijih operativnih novina. Ka-

rakter pomorskih operacija bio je identičan onom iz razdoblja drugog svjetskog rata. Ipak, teze utemeljene na tvrdnji da će u budućim ratovima nuklearnog doba snage ratne mornarice biti korištene samo za eskortnu službu, pokazale su se neosnovanim. Poslije rata mnogi visoki vojni rukovodioci isticali su da bi bez pomorskih operacija i ratne mornarice brzo »došlo do neočekivanih zastoja...«, a »bez prevlasti na moru, ... rat bi najvjerojatnije bio *izgubljen* vojnički i politički...«<sup>2</sup> Najbitnije operativno iskustvo iz upotrebe ratne mornarice je pouka o efikasnosti morskog oružja. Operativna praksa je potvrdila pravilo da morske prepreke i s minama starije generacije, čak kad su i slabije branjene, znatno mogu osporiti prevlast napadačeve flote i usporiti tempo iskrcavanja njegovih snaga.

Zbog deficitarnosti sjevernokorejske PVO teritorije, palubna avijacija i agresorovi bombarderi s kopnenih aerodroma bez teškoća su sadejstvovali s pomorskim snagama. Pa ipak, ni u tada najvećoj takvoj operaciji u korejskom ratu (operacija »Strengl« — potpun prekid) nije postignuto više od »razočaravajućih rezultata«.<sup>3</sup> Ratna mornarica SAD realizirala je u korejskom ratu tri operativna pomorska desanta. Poznato je uspješno iskrcavanje njenih desantnih snaga kod Inchona, fijasko pred lukom Vonsan i desant kod Hungnama, koji je korišten u »obrnutom smjeru« — za evakuaciju operativnih jedinica KoV nakon neuspjeha na rijeci Yalu.<sup>4</sup> Iz operacija u Koreji može se zaključiti da je (1) pomorska blokada uspjevala zahvaljujući neaktivnosti protivnika; (2) ishodi svih operacija na moru reflektirali su se na strategijske operacije na kopnu; (3) usporavanjem iskrcavanja desantnih snaga branilac je stvarao povoljne uvjete za izvlačenje svojih snaga iz okruženja na kopnu (Vonsan), a u kritičnoj situaciji pomorskodesantne snage su korištene za obezbjeđenje evakuacije ugroženih snaga na kopnu.

Nužno je naglasiti da je američka ratna mornarica dejstvovala u objektivno povoljnijoj operativno-taktičkoj situaciji. Protivnik nije imao kapitalnih brodova, podmornica niti značajniji potencijal avijacije, zbog čega je svoje operacije

<sup>2</sup> Kegl i Menson, *Pomorski rat u Koreji*, VIZ, 1965, str. 543.

<sup>3</sup> Isto, str. 319.

<sup>4</sup> Prema američkoj amfibijskoj doktrini evakuacija se takođe klasificira kao vrsta pomorskodesantnog dejstva.

izvodio pod nepovoljnim odnosom snaga. Zbog toga se i ocjene o efikasnosti pomorskih operacija očito moraju revalorizirati na skromniji nivo, nego što je to do sada bilo u teoriji.

Do sličnih zaključaka dolazi se i analizom trojne agresije protiv Egipta 1956. godine. Agresor je za operacije na moru raspolagao s približno 200 ratnih i pomoćnih brodova, a branilac sa svega četrdesetak brodova. I u ovom ratu kvalitativna razlika u flotnom materijalu bila je u korist napadača. Anglo-francuske pomorske snage raspolagale su kapitalnim brodovima, dok se branilac oslanjao pretežno na svoje lake pomorske snage. Zbog preranog gubitka svoje avijacije na aerodromima, braniočeva ratna mornarica nije mogla spriječiti napadačev pomorski desant. Napadač je prilikom desanta na Suez primijenio značajne taktičke novine čije su posljedice imale operativne razmjere. Prvi put su upotrijebljeni helikopteri, te se dio desantnih snaga brzo našao iza obrambenih položaja protivdesantnih snaga. Od tog vremena takav model pomorsko-vazdušnog desanta prihvatile su gotovo sve ratne mornarice.

Minske operacije izvođene su i u indijsko-pakistanskom ratu 1971. godine. Karakteristično je da su ovu vrstu operacija izvodile obje zaraćene strane. Indijska ratna mornarica zatvorila je protivničke luke Cox's Bazar i Chittagong, a pakistanska ratna mornarica indijsku luku Vishâkhapatnam. Valja istaći i to da su u ovom ratu, kao i u ratu u južnom Atlantiku 1982. godine, korištene dizel-električne podmornice. Manji taktički sastavi raketnih čamaca uspješno su sprovedli pomorsku blokadu i izolaciju pakistanske ratne mornarice do kraja rata. Dokazano je da oceanskim prostranstvom razvođena flota nema realnih izgleda da se sjedini i na taj način ispolji svoju moć na tok i dinamiku rata.

Iskustva iz pomorskih operacija iz rata u Koreji su najbrojnija, a iz avganistansko-britanskog sukoba oko Malvinških otoka su najsvježija. Za razliku od spominjanih slučajeva u kojima je ipak kopnena vojska s ratnim vazduhoplovstvom imala rješavajuću ulogu za ishod rata, u argentinsko-britanskom sukobu oko Malvinških otoka bilo je drugačije. Gotovo se može tvrditi da je u njemu ratna mornarica (britanska) sama vodila operacije i dobila rat. Iskustvo je pokazalo da suvremena pomorska blokada može biti efikasna samo protiv

površinskih brodova, ali ne i protiv podmornica. Novinu u tom ratu predstavlja noćni operativno-taktički desant, ali i prva borbena upotreba podmornice na nuklearni pogon u praksi, što je imalo krupne strategijsko-operativne posljedice na protivničku flotu koja je do kraja rata ostala pasivna u svojim pomorskim bazama.

I u raznim drugim vojnim intervencijama agresor je primjenjivao slične modele »mirovnih operacija«. U libanonskoj krizi SAD su iskrcale 14.000 vojnika,<sup>5</sup> a u vojnoj intervenciji protiv Dominikanske republike 1961. godine, SAD su raspolagale po jednim nosačem aviona i helikoptera, pet desantnih i više transportnih brodova, te ukupno 23.000 vojnika.

Na osnovu prethodnih razmatranja može se zaključiti da su snage ratne mornarice u lokalnim ratovima i raznim konfliktima odigrale značajnu ulogu. One su često i neposredno odlučivale o ishodima ratova i konflikata. Zbog svoje malobrojnosti i tehničke inferiornosti ratne mornarice branioca postizale su skromne rezultate.

### *Primjena operativnih principa i obezbjeđenje operacija*

Radi spriječavanja iznenadne agresije još u doba mira zaraćene strane različito su rješavale pitanja funkcioniranja svog obavještajnog obezbjeđenja. Zato su iznenađenja na strategijskom nivou bila rjeđa, dok su operativna i taktička iznenađenja bila česta (Inchon, Vonsan, Port Fuad — Port Suez, Karachi, San Carlos itd.).

U pogledu principa ekonomije snaga, napadač po pravilu nije imao većih problema da realizira načelo »dovoljnosti snaga«. <sup>6</sup> Kod branioca, situacija je bila drugačija. Sintezom ovog principa ratne vještine sa pozadinskim obezbjeđenjem u operacijama povećavao se utjecaj ratne mornarice na ishod ratova u cjelini. Na primjer, to je omogućilo Amerikancima u korejskom ratu da svoju nadmoć ostvare zahvaljujući tome

<sup>5</sup> »USNI PROCEEDINGS«, br. 10/1962, str. 73

<sup>6</sup> U ovom radu termini »princip« i »načelo« su sinonimi. — Prema B. Klaiću, *Veliki rječnik stranih riječi*, »Zora«, Zagreb 1974, str. 1062.

što je: šest od sedam vojnika na ratištu bilo dopremljeno pomorskim transportom; na svaku tonu tereta dopremljenu vazdušnim transportom ratna mornarica je dopremila 270 tona tereta; i za svaku tonu tereta koja se razvozila po ratištu prethodno je brodovima trebalo dopremiti četiri tone goriva za avione itd.<sup>7</sup> Do sličnih zaključaka može se doći analizom britanskog angažiranja u južnom Atlantiku 1982. godine.

Dubljom analizom spomenutih slučajeva dolazi se do zaključka o izvanrednom značaju principa operativnog manevra ratne mornarice. Spomenute su već uspješne projekcije operativnog manevra ratne mornarice na razvoj strategijsko-operativne situacije na kopnenom vojištu. U onim prilikama kada manevar ratne mornarice nije mogao doći do punijeg izražaja, snage kopnene vojske gubile su zamah i tempo operacije (rijeka Yalu). I operativno maskiranje bolje je organizirao napadač nego branilac. Efikasnu povezanost operativnog maskiranja i manevra najbolje ilustriraju operacije »Musketar« i »Corporate«.<sup>8</sup>

Primjenom principa neprekidnog sadejstva među vidovima i rodovima ostvarivana je trajnija prevlast na moru, kopnu i u vazdušnom prostoru. Nepoštovanje ili spriječavanje korištenja ovog principa, po pravilu je imalo teške posljedice po onu stranu koja je takvu mogućnost propustila (sueski konflikt 1956. i konflikt u južnom Atlantiku. U oba slučaja snagama ratne mornarice — egipatske i argentinske, dodjeljivane su pomoćne uloge strategijskih rezervi bez konkretnijih zadataka).

Hidronavigacijsko i hidrometeorološko obezbjeđenje također je imalo bitnog utjecaja na uspjeh, odnosno neuspjeh pomorskih operacija (npr. sjevernokorejski najviši organ komandovanja vjerovao je da postojeći i složen sistem prilaznih kanala Inchonu onemogućava svako iskrcavanje, a argentinska vrhovna komanda je cijenila da pogoršanje klimatsko-meteoroloških uvjeta pogoduje vlastitom obrambenom sistemu na Malvinskim otocima, što je i jedno i drugo, u osnovi, bilo pogrešno). Prepoznatljive su slične veze između principa stalne aktivnosti i inicijative s borbenim osiguranjem flotnih

<sup>7</sup> Kegl i Menson, *isto*, str. 543.

<sup>8</sup> »Musketar« — suedska operacija 1956. i »Corporate« — britanska operacija 1982. godine.

jedinica. Zahvaljujući njihovoj međusobnoj interakciji, stalnim uznemiravanjem protivnika se spriječavalo da poduzme operacije ili taktička dejstva širih razmjera. Druga strana se višeslojnim sistemom borbenog osiguranja (ešeloniranim angažiranjem lovačke zaštite s V/STOL palubnom avijacijom, raketama za PVO na srednjim visinama i neposrednom raketnom obranom samih brodova) uspješno suprotstavljala snagama koje su je ugrožavale (uključno masovnom primjenom protuelektronske borbe i zaprečne vatre iz instaliranog malokalibarskog i streljačkog naoružanja na brodovima).

I u ovom dijelu su razmatrani slučajevi i situacije u kojima je dominirao napadač. On je češće od branioca osiguravao povoljne uvjete za realizaciju svojih operacija. Branilac se agresiji s mora suprotstavljao na klasičan način, koji je većim dijelom predstavljao reprizu operativne vještine drugog svjetskog rata. Niti u jednom od analiziranih slučajeva (osim Vonsana) zbog svoje brojčane i tehničke inferiornosti branilac nije uspio kumuliranjem svojih taktičkih dejstava nametnuti vlastite i originalne oblike oružane borbe na moru, pa čak ni kada je to objektivno mogao (Argentina nakon prvog perioda rata).

### *Glavnije implikacije operativnih iskustava na modernizaciju ratne mornarice*

Ako se uslovno eliminiraju mnogi od perifernih problema, kojih nije bila pošteđena ni jedna mornarica, tada je vidljivo da su glavne preokupacije mornaričkih komandi u pomorskim operacijama bila pitanja vatre, manevra, rukovođenja i komandovanja.

1. Kronična deficitarnost vatre brodske artiljerije rješavana je vraćanjem određenih kalibara u ponovnu upotrebu, korištenjem nove municije i organiziranjem tijesnijeg vatreneog sadejstva s ratnim vazduhoplovstvom. Treba naglasiti da su ova iskustva koristile i one ratne mornarice koje se nisu direktno angažirale u pomorskim operacijama u lokalnim ratovima (SSSR, Švedska, Italija itd.). Značajnije novine predstavljaju vođena artiljerijska zrna (*Guided Projectile*) povećanog dometa i preciznosti, kao i razne protu-

brodske i protuvazdušne rakete, te tzv. inteligentne i druge avio-bombe.

2. U oblasti podvodnog oružja, najčešća je bila upotreba minskog oružja. Zastoji desantnih i drugih sastava na minskim preprekama pozitivno su djelovali na iznalaženje i konstrukciju novih tipova mina.<sup>9</sup> Nova minska sredstva implicirala su razvoj protuminske tehnologije i taktike, što je imalo konkretne posljedice na usavršavanje protuminskih operacija (koje poprimaju multinacionalni karakter — razminiranje Sueza, indijskih i pakistanskih luka, operacije međunarodnog kontingenta protuminskih snaga u Persijskom zaljevu i sl.).

3. Operativni manevar ratne mornarice višestruko je povećan u poslijeratnom razdoblju zahvaljujući uvođenju helikoptera na brodove, odnosno njihovim masovnim korištenjem u sistemu protudesantne obrane, te uvođenjem brodova na principijelno novim rješenjima njihove propulzije (hidrokrilni i brodovi na vazдушnom jastuku). Pojedine ratne mornarice uvele su u flotu i više novih tipova desantnih i transportnih brodova čiji su kapaciteti znatno veći od sličnih brodova u prethodnim ratovima.

4. Krupni uspjesi ostvareni su u razvoju i primjeni novih komandno-informacijskih sistema (KIS) ratne mornarice, čime su znatno proširene mogućnosti sigurnijeg prikupljanja, obrade, analize, kontrole i distribucije podataka o vazdušnoj, površinskoj i podvodnoj situaciji bilo kod napadača ili branioca. Glavni trendovi u toj oblasti danas su usmjereni na postizanje što veće žilavosti KIS u uslovima protuelektronske borbe, što se između ostalog rješava povećanjem broja linkova zavidne propusne moći itd.

\*

Većim dijelom opisana iskustva i pouke odnose se na napadačeve, a manje na braniočeve snage ratne mornarice. Potpuniji zaključci o iskustvima iz operativne upotrebe ratne mornarice moraju obuhvatiti i temeljitije sagledavanje bra-

<sup>9</sup> Snagu minskog oružja nedvosmisleno dokazuju krize zbog miniranja teritorijalnog mora Nikaragve, plovnih ruta Crvenog mora, i Hormuškog tjesnaca osamdesetih godina.

niočevih operativnih iskustava. Dok se takve svestrane analize ne obave, zaključci o operativnim iskustvima iz angažiranja ratne mornarice u lokalnim ratovima bit će jednostrani zbog čega neće ni biti mjesta pretjeranoj glorifikaciji njenih učinaka u minulim ratovima, kao što se to vjerojatno neće moći konstatirati ni za druge vidove i rodove oružanih snaga.

Ne potcjenjujući pouke navedenih iskustava, a opredjeljujući se za vlastiti nacionalni koncept obrane i primjenu originalne ratne vještine uz permanentnu tehnološku modernizaciju, mnoge ratne mornarice su u međuvremenu postale takva snaga na koju svaki napadač ozbiljno mora računati.

#### Bibliografija:

1. Blechman, B. M. i Kaplan, S. S., *Force without war*, The Brookings Institution, 1978. god.
2. Chritchley, J., *Warning and response*, Leo Cooper, London 1978.
3. Kegl i Menson, *Pomorski rat u Koreji*, VIZ, 1966.
4. »Mornarički glasnik«, br. 6/1972. i 1/1985.
5. »Morskoi spornik« br. 10/1985.
6. Ninković, J., *Teorijske osnove operatike*, VIZ, 1985.
7. »USNI Proceedings« br. 10/1962. i 9/1986.
8. »Vojno delo« br. 3/1986.
9. »Voennoe-istoričeski žurnal« br. 4/1984.

## SUMMARY

## SOME OPERATIONAL EXPERIENCES FROM UTILIZATION OF NAVAL FORCES IN LOCAL WARS AND CONFLICTS

After laying down the empiric foundation for the analysis and the starting criteria for the operationalization of the term »operational experiences«, the author points out general operational experiences from engaging of naval forces in individual conflicts. It is evident that the success of an operation greatly depended on the possibility of a harmonious interconnection of general principles of the art of war with combat security and combat support measures. Severe and strict application of operational principles and skillful interconnecting of different combat security and support measures and procedures, in practice done better by the attacker than by the defender, resulted in the success of the operation. Except in rare individual cases (the Vonsan operation), the defender oftenly did not know how or could not cumulate his tactical combat operations into results of operational dimensions. Precisely therefore is in the article presented the one-sidedness of conclusions, contained in the existing theory, from the operational experiences in engagements of naval forces; these conclusions are mostly founded on the assessment of results attained by one side only — usually on the aggressor's experiences. This imposes a real need for a more profound studying also of operational experiences from the utilization of naval forces on the part of the defender.

## RESUME

## EXPERIENCES OPERATIONNELLES DANS L'EMPLOI DE LA MARINE DE GUERRE DANS LES GUERRES ET CONFLITS LOCAUX

Indiquant le fondement empirique de l'analyse à faire et retenant les principaux critères de l'opérationnalisation du terme d'»expériences opérationnelles«, l'auteur souligne les expériences opérationnelles générales importantes dans l'affectation de la marine de guerre dans certains conflits. Il est évident que la bonne issue des opérations dépendait dans une large mesure de la possibilité de la liaison et de l'harmonie dans lesquelles se trouvaient les principes généraux de l'art de la guerre et les mesures de sécurité. Le stricte respect des principes opérationnels et une bonne coordination de différentes mesures de sécurité garantissaient le succès de l'opération, ce que dans la pratique l'agresseur a su mieux exploiter que le défenseur. Sauf dans quelques cas rares (Vonsan), le défenseur n'a pas su ou n'a pas pu cumuler ses actions tactiques sous forme des résultats de dimensions opérationnelles. C'est pourquoi, l'auteur indique l'aspect unilatéral des conclusions en matière de théorie de l'expérience opérationnelles du domaine de l'emploi de la marine de guerre, étant donné que cette expérience se fonde pour la plupart sur la valorisation des effets d'une seule partie — d'ordinaire, il est question des expériences de

l'agresseur, ce qui implique le besoin réel d'une étude plus approfondie des expériences opérationnelles du défenseur du domaine de l'affectation des forces de la marine de guerre.

## РЕЗЮМЕ

### НЕКОТОРЫЙ ОПЕРАТИВНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОЕННО-МОРСКОГО ФЛОТА В ЛОКАЛНЫХ ВОЙНАХ И КОНФЛИКТАХ

Утверждая эмпирическую базу для анализа и определяя исходные критерии для операционализации понятия „оперативного опыта“, указывается на общий более важный опыт использования военно-морских сил в отдельных конфликтах. Совсем понятно, что успех операции в значительной мере зависел от возможности увязки и слаженности общих принципов военного искусства и мероприятий по обеспечению. Строгое соблюдение оперативных принципов и умелое увязывание разнообразных мероприятий по обеспечению создавало условия для успеха операции, что в практике наступающий легче использовал, чем обороняющийся. За исключением редких случаев (Вонсан), обороняющийся обычно не сумел или не мог в итоге своих тактических действий получить результаты оперативных масштабов. Именно поэтому в труде указывается на односторонность выводов в теории об оперативном опыте привлечения военно-морского флота, ибо они преимущественно основываются на оценке результатов только одной стороны — обычно только опыта агрессора, что навязывает необходимость более глубокого изучения и оперативного опыта использования сил военно-морского флота обороняющимся.